

До питання оцінки вартості пасажиро-години

Гюлев Н.У.

Харківська національна академія міського господарства

Основними показниками якості перевезень пасажирів є: умови проїзду, наповнення автобуса, що характеризуються показниками; регулярність руху рухомого складу; час, витрачений пасажирами на пересування; безпека руху.

Найважливішим показником рівня якості є час, що витрачається пасажиром на пересування. Воно включає витрати часу на: підхід до зупинного пункту і підхід із зупинного пункту висадки до місця призначення, чекання транспорту, поїздки на транспорті, пересадки на інший маршрут, додаткове чекання транспорту із-за відмов в посадці унаслідок перевантаження транспорту.

При вдосконаленні перевезень пасажирів в містах автори в більшості випадків оцінюють витрати часу пасажирів, пов'язані з чеканням транспорту. При цьому для приведення часу до грошової одиниці використовується перевідний коефіцієнт — Сп-г (вартість пасажиро-години).

Особливо важливе значення для суспільства має не весь час, а вільний час, який є частиною позаробочого. Під вільним часом, писав К. Маркс, розуміється "такий час, який не поглинається безпосередньо продуктивною працею, а залишається вільним для задоволень, для дозвілля, внаслідок чого відкривається простір для вільної діяльності і розвитку". По вираженню К. Маркса: "Всяка економія, кінець кінцем зводиться до заощадження часу. Так само суспільство повинне доцільно розподіляти свій час, щоб досягти виробництва, відповідного його сукупним потребам, подібно до того, як окрема особа повинна правильно розподіляти свій час, щоб придбати знання в належних співвідношеннях або щоб задовольнити різним вимогам, що пред'являються до його діяльності".

При визначенні Сп-г автори використовують різні методи:

1) національний дохід або чиста продукція, створені за 1 людино-годину;

2) середньогодинна заробітна плата;

3) збиток від зниження продуктивності праці унаслідок транспортної втоми пасажирів;

4) суб'єктивна оцінка пасажиром свого часу при вибиранні засобу пересування, що проявляється через різні тарифи на проїзд в звичайному і швидкісному повідомленні;

5) зростання продуктивності праці внаслідок підвищення культурно-освітнього рівня трудящих за рахунок скорочення часу.

Чим краще організована робота міського пасажирського транспорту, тим менше витрачається час на пересування пасажирів. В значній мірі витрати часу пасажирів залежать від раціонального вибору кількості транспортних засобів на маршрутах і їх місткості.

Слід зазначити, що завдання вибору раціональної кількості рухливого складу на маршрутах міста має два основні аспекти. По-перше, веде до підвищення змінної продуктивності праці із-за зниження транспортної втоми. По-друге, до збільшення вільного часу населення унаслідок скорочення часу пересування. Частина вільного часу призводить до деякого приросту національного доходу за рахунок того, що вона витрачається на підвищення культурно-технічного рівня трудящих.

Тоді зниження міського доходу унаслідок транспортного процесу (ЗМДУТП) складається з втрат на виробництві, викликаних транспортним стомленням під час пересування, і вартості самого цього часу. В принципі, визначення ЗМДУТП можливо за допомогою Сп-г, оскільки вона, в основному, визначається виходячи з втрат змінного вироблення. Проте, відсутність єдиної, добре розробленої методики, не дозволяє повною мірою це зробити. Тому, поряд з оцінкою втрат пасажирів унаслідок транспортного часу необхідно визначати і вартість вільного часу.